Ks. dr hab. Marek Żmudziński, prof. UWM
Katedra Teologii Fundamentalnej, Dogmatycznej
i Nauk Biblijnych
Wydział Teologii, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Olsztyn, 25.04.2025 r.

Ocena dorobku naukowego
o. dra Michała Chaberka,
w związku z ubieganiem się o stopień naukowy doktora habilitowanego
w dyscyplinie: nauki teologiczne

Recenzja przygotowana na podstawie uchwały nr 21-2024/2025 Rady Dyscypliny Nauki Teologiczne Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, z dnia 26 lutego 2025 r. o utworzeniu komisji habilitacyjnej w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego o. dr. Michałowi Chaberkowi w dziedzinie nauk teologicznych w dyscyplinie nauki teologiczne.

I. Naukowy życiorys o. dra Michała Chaberka

1. Wykształcenie

- 2006 r. - magisterium uzyskane na Wydziale Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej Krakowie na podstawie pracy: „Papieże wobec problemów teologicznych XX wieku".

- 2008 r. - licencjat kościelny uzyskany na Wydziale Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie na podstawie pracy „Magisterium Kościoła o wolności od rewolucji francuskiej do Soboru Watykańskiego II".

- 2011 r. - doktorat z teologii, specjalizacja teologia fundamentalna. Wydział Teologiczny Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Tytuł rozprawy doktorskiej „Kościół katolicki wobec debat teologicznych dotyczących teorii ewolucji".

2. Zatrudnienie

- Uczelnia *Collegium Intermarium*: 2023 – 2024
- Fundacja *En Arche*, stanowisko konsultant naukowy: 2009 –

II. Ocena osiągnięć naukowych

Dorobek naukowy o. dra Chaberka jest owocem wieloletnich badań, których kontekst wyznaczony został obecnością Kościoła i jego nauczania w szeroko pojętej współczesnej

kulturze, której istotnym elementem jest poszukiwanie prawdy w wymiarze badań naukowych, refleksji filozoficznej oraz dociekań teologicznych opartych na Bożym objawieniu. Pośród wielu wątków na pierwszy plan wysuwa się zagadnienie relacji nauk przyrodniczych do chrześcijańskiego obrazu świata, które streszcza się w zestawieniu: nauka – wiara. Tego typu ujmowanie problemów badawczych jest wprost odpowiedzią na postulaty papieża Franciszka zawarte w Konstytucji Apostolskiej *Veritais Gaudium*, poświęconej nowemu paradygmatowi studiów teologicznych. Pośród czterech głównych kryteriów odnowy wskazuje on na konieczność badań inter- i transdyscyplinarnych, gdy pisze: „Chodzi o zaoferowanie, za pośrednictwem różnych programów proponowanych przez studia kościelne, wielu osiągnięć naukowych odpowiadających wielopostaciowemu bogactwu rzeczywistości w świetle wyzwolonym przez wydarzenie Objawienia, które byłoby jednocześnie harmonijnie i dynamicznie zebrane w jedności jego transcendentnego źródła oraz jego historycznej i metahistorycznej intencjonalności,(...) Ta zasada teologiczna i antropologiczna, egzystencjalna i epistemologiczna ma szczególne znaczenie i winna ukazać całą swą moc nie tylko w obrębie systemu studiów kościelnych: zapewniając im zarówno spójność jak i elastyczność, organiczność wraz z dynamicznością; ale także w relacji do rozdrobnionej i nie rzadko zdezintegrowanej dzisiejszej panoramy studiów uniwersyteckich oraz niepewnego, konfliktowego lub relatywistycznego pluralizmu przekonań i opcji kulturowych". Celem takiej aktywności ma być umiejscowienie i rozwój wszelkiej wiedzy w obrębie Objawienia Bożego.

Podejmując się oceny dorobku O. Chaberka można powołać się również na słowa brytyjskiego filozofa Richarda Swinburnea, z książki *Is There a God?*: „Sukces nauki polega na ujawnianiu głębokiego porządku świata przyrody; daje nam solidną podstawę do przyjęcia, że istnieje jeszcze głębsza przyczyna tego porządku. Bóg nie jest alternatywnym wyjaśnieniem dla nauki; jest podstawą wszelkich wyjaśnień, w tym sensie, że to istnienie Boga daje początek możliwości wyjaśnienia". Wytyczają one perspektywę badawczą, bliską Habilitantowi, iż istnieje jedna prawda o rzeczywistości, która może być ukazywana z perspektywy teologii, filozofii i nauk empirycznych.

1. Ocena osiągnięcia naukowego wynikającego z art. 219 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (tekst jednolity: Dz. U. 2020 r. poz. 85 ze zm.).

Jako osiągnięcie naukowe, będące podstawą postępowania habilitacyjnego, o. dr Michał Chaberek przedstawił monografię: „Wiedza a ewolucja. O tym jak teologia, filozofia i nauki przyrodnicze łączą się w pytaniach o początki" (Kęty: Marek Derewiecki 2024, ss. 350). Praca

składa się z Przedmowy, Wstępu, trzech zasadniczych rozdziałów z mocno rozbudowaną strukturą, Podsumowania i Wniosku, Indeksu osób i Bibliografii.

Jak podkreśla Autor, prezentowany owoc wieloletnich badań ogniskuje się wokół relacji wiary i nauki, która zawiera w sobie trzy domeny wiedzy: teologię, filozofię i nauki eksperymentalne. Opis powyższej relacji zawiera w sobie trzy składowe, które były etapami w poszukiwaniach naukowych Habilitanta: określenie relacji między nowożytnym ewolucjonizmem a magisterium Kościoła, teistycznym ewolucjonizmem a poglądami takich myślicieli jak Augustyn i Tomasz z Akwinu oraz między klasyczną metafizyką i „metafizyką ewolucjonizmu". Jak pisze Autor dziesięcioletnie badania doprowadziły go do twórczych konkluzji o konieczności nowego podejścia do zagadnień relacji wiary i nauki, takiego, „które czerpie wiedzę z każdego poziomu dostępnego ludzkiemu poznaniu, bez redukowania lub ignorowania prawdy teologicznej lub filozoficznej na rzecz wyłącznie wiedzy przyrodniczej" (Autoreferat).

Tezy naukowe postawione przez Habilitanta:

- nowa synteza wiary i nauki nie była możliwa jeszcze sto (lub więcej) lat temu ze względu na zbyt małą wiedzę naukową,

- współczesne badania przyrodnicze wykazały, ze istnieją niepokonalne granice nauki, które należy uwzględnić w nowej syntezie,

- w tradycyjnych interpretacjach teologicznych (Augustyn, ojcowie Kościoła, Tomasz z Akwinu i średniowieczni doktorzy) należy odróżnić element naukowy, który uległ dezaktualizacji od elementu teologicznego, który pozostaje ważny,

- w historii cywilizacji zachodniej nie obserwujemy jednostronnego odejścia od wiary na rzecz nauki, lecz raczej fluktuacje i obustronne przesunięcia, które czasem prowadzą do błędów w postaci przypisania funkcji religijnych nauce, a czasem funkcji naukowych religii.

Struktura pracy zawiera trzy rozdziały. Pierwszy zatytułowany „Religia a nauka" jest prezentacja poszczególnych obszarów wiedzy, opartej o teologię, filozofię i naukę, rozumianą jako owoc badań empirycznych. Wzajemne zależności tych obszarów ukazane są w perspektywie historycznej i systematycznej. Uszczegółowieniem tego zagadnienia są opisy i analizy ukazujące wzajemne relacje wiary, rozumu i nauki, wyjaśnienie pojęcia naturalizmu czy też opis pozornego konfliktu między wiedzą naukową a wiedzą wynikającą w lektury Pisma Świętego. Egzemplifikacją tego zagadnienia są historyczne postacie Galileusza i Darwina, których prezentacja jest okazją do ukazania granic w formułowaniu tez naukowych oraz poprawnych relacji między nauką i religią.

Drugi rozdział „Ewolucja a wiedza naturalna" podejmuje problem teorii zaproponowanej niegdyś przez Darwina, w różnego rodzaju współczesnych koncepcjach w odniesieniu do refleksji filozoficznej. W tej części Autor przedstawia szereg paradoksów idei transformizmu gatunkowego oraz omawia teorię alternatywną wobec neodarwinizmu, czyli teorię inteligentnego projektu. Istotne z punktu widzenia całości pracy trzy punkty: - oddzielenie komponentu teoretycznego od faktualnego teorii ewolucji i zwrócenie uwagi zarówno na empiryczne, jak i logiczne problemy komponentu teoretycznego; - obiektywne porównanie „metafizyki" teorii makroewolucji biologicznej z metafizyką klasyczną i wskazanie zasadniczych różnic między nimi; - włączenie teorii inteligentnego projektu w dyskurs wiary i nauki jako możliwej alternatywy dla neodarwinizmu.

Trzeci rozdział „Ewolucja a chrześcijaństwo" podejmuje teologiczny problem *de creatione* w odniesieniu do teorii ewolucji. Jak pisze Autor dotyczy on relacji między teoretycznym komponentem makroewolucji biologicznej a tradycyjną chrześcijańską nauką na temat stworzenia i jest próbą definicji i opisu czterech głównych stanowisk ujawniających się w ramach dychotomii stworzenie-ewolucja: - materialistycznego ewolucjonizmu, - teistycznego ewolucjonizmu, - progresywnego stworzenia oraz - kreacjonizmu młodej Ziemi. Finalnie pojawia się teoria inteligentnego projektu z punktu widzenia klasycznej katolickiej teologii stworzenia wskazując, że jest to teoria możliwa z punktu widzenia wiary.

Ocena strony formalnej:

Wstęp jest integralną częścią publikacji, od strony metodologicznej najważniejszą, w której przedstawia się aparat naukowy procesu badawczego i prezentacji osiągniętych wyników – w związku z tym należy stwierdzić, że półtorej strony przeznaczone na przedstawienie metodologii w tak obszernej i wielowątkowej pracy jest zdecydowanie za mało, co implikuje lakoniczność wywodu i jest powodem dużych uproszczeń. Przykładem jest opis metody: „W pracy tej posługuję się zasadniczo metodą analizy systematycznej, choć miejscami daję także miejsce metodzie historycznej". Mając na uwadze interdyscyplinarność badań, należy pamiętać, że prezentowana praca przedstawiona jest do oceny w dyscyplinie nauki teologiczne, co powinno mieć też wyraz w zastosowanych metodach badawczych.

Określenie celu pracy jest dość enigmatyczne i niejednoznaczne: „celem niniejszej publikacji jest omówienie podstawowych koncepcji odnajdowanych we współczesnej debacie na temat ewolucji oraz przedstawienie jej możliwego rozwiązania" (str. 7) nieco dalej: „celem tej pracy jest omówienie tych dwóch aspektów osobno, pokazanie ich wzajemnej zależności oraz zaprezentowanie podstawowych pojęć, koncepcji i rozwiązań, które trzeba uwzględnić

w ich właściwym definiowaniu. To zaś ma nas ostatecznie doprowadzić do sformułowania nowej syntezy wiary i nauki w kontekście pytań o początki – takiej syntezy, która będzie spełniać wymagania trzech poziomów wiedzy: naukowego, filozoficznego i teologicznego". Warto też dodać, że cel pracy pojawia się też w *Przedmowie*: „celem pracy jest rozwinięcie trzech głównych wątków obecnych w debacie na temat początków: relacji między nauką i wiarą, relacji miedzy ewolucją i ludzką wiedzą oraz relacji między ewolucją i wiarą chrześcijańską". Odnosząc się do tych sformułowań należy przypomnieć, że cel pracy powinien być jednoznacznie wyrażony i wynikać z postawionego problemu. Najczęściej sugeruje się, by był wyrażony pytaniem: co Autor chce osiągnąć w prowadzonych badaniach.

Sposób cytowania i powoływania się na źródła: praca zawiera 102 przypisy, z których większość to dygresje i komentarze. Natomiast bardzo mało jest właściwych odniesień do źródeł, choć w ostatniej części znajdują się passusy mające kolejno kilka przypisów z tego samego źródła. W pracach teologicznych w polskim i europejskim obszarze wymóg powoływania się na źródła jest dość rygorystyczny. Dodatkowym elementem pracy są liczne wykresy i zestawienia, które nie mają noty dotyczącej źródła pochodzenia, co sugeruje, że są wynikiem pracy Autora. Jednak czytelnik powinien być o tym poinformowany.

Bibliografia w niniejszej pracy jest zestawem publikacji uszeregowanej alfabetycznie, natomiast w pracach teologicznych powinno wyróżnić się przynajmniej źródła, jako *loci theologici*, którymi oprócz Pisma Świętego są przede wszystkim dokumenty Kościoła jako tradenta Bożego objawienia.

W podsumowaniu tego aspektu należy stwierdzić, że praca ma charakter analityczny, choć Autor stwierdza jej charakter syntetyczny. Raczej poszczególne części, dość autonomiczne wobec siebie mają wymiar syntezy. W całości trudno mówić o syntetycznej myśli teologicznej pracy, która ma bardziej apologetyczny, czy wręcz apologijny charakter, mający na celu uzasadnienie i obronę wiedzy religijnej w całokształcie współczesnej kultury i tożsamości człowieka. Umieszczona na początku pracy *Przedmowa* również sugeruje takie rozumienie publikacji.

Ocena merytoryczna z punktu widzenia nauk teologicznych:

Nie ulega wątpliwości, że w ogólnej ocenie należy uznać za pozytywną próbę syntezy ludzkiej wiedzy dotyczącej pytań o genezę świata i człowieka i jej naturę. Należy tę publikacje traktować jednak bardziej jako ważny głos w dyskusji niż przełom, który stanowi nową koncepcję integrującą zasoby ludzkiej wiedzy wypracowane w dziedzinie nauk empirycznych, filozofii i teologii, czy bardziej wiedzy religijnej. Na taka ocenę ma wpływ sytuacja braku

powszechnej zgody na naukowy status koncepcji „inteligentnego projektu", który jest założeniem ocenianej publikacji. Od strony nauk biologicznych przykładem takiej sceptycznej oceny jest m.in. prof. Małgorzata Moczydłowska-Vidal z Uniwersytetu w Uppsala, natomiast ze strony nauk filozoficznych prof. Anna Lemańska z UKSW. Również od strony teologicznej propozycja integracji trzech rodzajów poznania domaga się doprecyzowania, bowiem jako teologię traktuje się w publikacji ogólnie wiedzę wynikającą z doktryny chrześcijańskiej czy też światopoglądu chrześcijańskiego. Wypowiedź typu: „teologia obejmuje wiedzę objawioną człowiekowi w sposób nadprzyrodzony: albo bezpośrednio przez Boga, albo za pośrednictwem innych duchów, proroków, apostołów, Pisma Świętego itd." (s. 13) nie brzmi akademicko. Również sformułowanie zawarte w autoreferacie: „teologię rozumiem jako objawienie biblijne interpretowane w kontekście tradycji katolickiej (zwłaszcza tradycji ojców i doktorów Kościoła)" jest bardzo ogólne.

Po Soborze Watykańskim II trudno mówić o teologii jako takiej, raczej należy wskazać jej konkretny nurt, uwzględniający chrystocentryczny, historiozbawczy czy personalistyczny aspekt. Ten ostatni postulat można skonfrontować z kilkoma problemami obecnymi w pracy, które bezwzględnie powinny być uszczegółowione:

- pojęcia: wiara, religia, teologia w odniesieniu do pojęcia nauka, są traktowane wymiennie, a można mieć wrażenie, że są czasem synonimami. Autor stara się to wyjaśnić, ale nie są one wystarczająco i rozdzielnie zdefiniowane i powinno być to dookreślone – co znaczą poszczególne pojęcia.

- w pracy kilkakrotnie pojawia się pojęcie objawienia Bożego, czy też odwołanie się do wiedzy nadprzyrodzonej, niedostępnej dla ludzkiego rozumu. Implikuje to przeświadczenie, że Autor bierze pod uwagę klasyczną (intelektualistyczną, noetyczną) koncepcję objawienia, definiowaną jako *locutio Dei attestans*, czyli rozumianą jako prawdę o Bogu, jako doktrynę przyjmowaną aktem wiary, a nie jako osobowy akt zapraszający człowieka do zbawczego dialogu. W takim wypadku jest to oparcie się na koncepcji, którą *Vaticanum II* zarzuciło jako ograniczającą objawienie jedynie do poznania prawdy, do słowa, bez uwzględnienia Bożego działania – czynu. Współcześnie w sensie doktryny katolickiej Boże objawienie ma bezwzględnie strukturę: *verba et facta*.

- pojęcie cudu: jeśli w pracy przyjmuje się intelektualistyczną (noetyczną) koncepcję objawienia Bożego, w konsekwencji cud będzie ukazywany w koncepcji obiektywizującej, pochodzącej od św. Tomasza z Akwinu, która waloryzuje wymiar empiryczny zjawiska cudownego i jego transcendencję fizykalną. Cud jako fakt empiryczny, którego przyczyna

przekracza prawa natury był dowodem istnienia Boga i prawdziwości przekazywanej przez Niego prawdy. Współcześnie jednak w teologii katolickiej dominuje semejologiczna koncepcja cudu, wynikająca z biblijnego rozumienia cudu jako znaku Bożego działania i nieuwzględnienie tego faktu stawia wyniki badań wobec zarzutu aspektowości i jednostronnego ujmowania problemu.

Pytania problemowe:

- w 2005 roku kard. Ch. Schönborn opublikował artykuł na temat relacji: nauka-rozum-wiara, na kanwie oceny neodarwinizmu. Wielu zwolenników tego nurtu oskarżyło go o wywoływanie na nowo konfliktów w ocenie teorii ewolucji, które zostały dawno rozwiązane przez Kościół katolicki. Schönborn stwierdził wprost, że w skrajnym rozumieniu neodarwinizm jest ideologią, ponieważ każdy system poglądów, który stawia sobie za zadanie zaprzeczenie lub zaproponowanie wyjaśnienia pomijającego przytłaczające dowody jest ideologią, a nie nauką. Pytanie: czy można znaleźć w publikacjach naukowych stwierdzenie, że koncepcja inteligentnego projektu ma charakter ideologii?

- na stronie 146 znajduje się stwierdzenie: „filozofowie tacy jak Henri Bergson czy Teilhard de Chardin zmienili kulturową percepcję rzeczywistości, przekonując szerszą publikę, że świat materialny charakteryzują jakieś tajemnicze siły samoorganizacji". Ta „szersza publika" to wielu znakomitych teologów, m.in. Henri de Lubac, Yves Congar czy Jean Daniélou, postulujący odejście w teologii od redukcjonizmu neoschoalstycznego na rzecz odnowionej wizji *ad fontes*, opartej źródłach biblijnych i patrystycznych. Teilhardyzm to nurt, który miał wpływ na teologię katolicką w 2 poł. dwudziestego wieku, włącznie z debatą toczoną na Soborze Watykańskim II. Pytanie: czy w teologii katolickiej uwidacznia się w jakiś widoczny sposób wpływ koncepcji inteligentnego projektu?

- w przedstawionej syntezie wiedzy naukowej, filozoficznej i teologicznej o początkach musi być obecny aspekt antropologiczny: która koncepcja z punktu widzenia Autora będzie bardziej adekwatna w proponowanej syntezie: z filozofii religii – człowiek jako *homo religiosus*, czy teologii religii człowiek jako *capax Dei*?

Powyższa ocena dotyka jedynie strony formalnej i aspektu teologicznego. W całości należy pozytywnie ocenić poszukiwania Autora, jego pasję badawczą i chęć przedstawienia intrygującej problematyki w holistycznej koncepcji prawdy, w której wszystkie możliwości poznawcze człowieka i zdobyta przez niego wiedza nie wykluczają się, a raczej uzupełniają i stanowią integralny wymiar ludzkiej tożsamości.

2. Istotna aktywność naukowa albo artystyczna realizowana w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

2012-2013 stypendium naukowe w amerykańskim think-tanku Discovery Institute (Center for Science and Culture),

2013-2016 kapelan na Thomas Aquinas College w Kalifornii,

2017-2018 wykłady z antropologii teologicznej dla seminarzystów St. John's Seminary w Camarillo, CA (seminarium Archidiecezji Los Angeles),

2018 – zatrudnienie w Fundacji En Arche,

2019 - uczestnik sesji organizowanej przez instytut Upper Room Gathering w Dallas Lake w Teksasie (wykłady)

2020 wykład gościnny dla St. Patrick's College w Dublinie,

2022-2024 Uniwersytet Ave Maria (Floryda) wykłady gościnne dla studentów i pracowników Christendom College w USA.

2023 współpraca z The Centre for the Study of Philosophy, Politics, and Religion (CSPPR) – instytut badawczy ulokowany w Cambridge, UK, który organizuje letnie szkoły „Reclaiming Our Christian Heritage" dla studentów i pracowników naukowych z całego świata.

W ocenie tego wymiaru aktywności naukowej należy stwierdzić wyraźnie różnorodność krajową i zagraniczną instytucji w przestrzeni naukowej i kulturalnej, w których realizował swoją drogę badawczą, dydaktyczną i organizacyjną.

3. Dorobek naukowo-badawczy poza osiągnięciem naukowym

Autor w Autoreferacie przedstawił w sposób nie budzący wątpliwości pokaźny dorobek naukowy, prezentując go jako drogę własnego rozwoju, począwszy od wydanej drukiem pracy magisterskiej, przez licencjat i doktorat. Dorobek stanowią 4 monografie, 24 artykuły w czasopismach znajdujących się na liście ministerialnej, 9 rozdziałów w monografiach, 2 tłumaczenia monografii, jak również kilkanaście artykułów nierecenzowanych i popularnonaukowych. Na uwagę zasługuje również wielka aktywność konferencyjna o charakterze krajowym, międzynarodowym i zagranicznym. Całość dorobku można za Autorem przedstawić w następujących zagadnieniach:

- dialog wiary i nauki - przedstawienie problematyki przesłania chrześcijańskiego i nauczania Kościoła w kontekście problemów ukazywanych w rozwijającej się nauce, rozumianej jako badania empiryczne. Głównym problemem w zainteresowaniach Autora jest

zagadnienie teorii ewolucji i jej wpływ na pojmowanie świata i człowieka w jego genezie i biologicznym i historycznym rozwoju.

- relacja tomizmu do ewolucjonizmu – konfrontacja obrazu świata wynikająca z analizy poglądów św. Tomasza oraz ze współczesnych nurtów opartych na teorii ewolucji

- teologia ciała według Jana Pawła II – jest to obszar nieco oddalony od poprzednich, odnoszący się do człowieka, jego godności i powołania, jednak Autor i w tym obszarze dotyka kwestii pochodzenia człowieka i fundamentalnych pytań z tym związanych.

Powyższy dorobek jest bardzo obszerny i wskazuje na naukową aktywność zasługującą na bardzo pozytywną ocenę. Ogólnie należy pochwalić wielki rozmach badawczy oraz odwagę w podejmowaniu bardzo trudnych problemów i przekonanie Autora o potrzebie poszukiwań wynikających ze współczesnych dylematów, opierając odpowiedzi na prawdzie odkrywanej zarówno w przestrzeni objawienia Bożego, refleksji racjonalnej, jak i w badaniach eksperymentalnych.

III. Osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne i popularyzatorskie

Powyższa aktywność została już w pewnej mierze uwzględniona powyżej. Niemniej należy wskazać:

- aktywność dydaktyczna: zajęcia w St. John,s Seminary, Studium „Wiara i nauka" realizowane przez Fundację Prodoteo oraz prowadzone wykłady z chrystologii w Instytucie Mazenodianum,

- aktywność popularyzatorska i organizacyjna: - w 2012 roku współredakcja dwóch numerów Frondy, z publikacją rozmów z naukowcami (Ann Gauger, Michaelem Behe), filozofem nauki (Stephenem C. Meyerem) i filozofami (Davidem Klinghofferem, Johnem Westem), - od 2023 roku prelekcje w ramach Klubów Polonia Christiana (w Krakowie, Olsztynie, Toruniu, Szczecinie), - prelekcje na spotkaniach Chrześcijańskiego Forum Pracowników Nauki, w Muzeum Diecezjalnym w Kielcach, w seminariach diecezjalnych w Olsztynie i Łomży, podczas seminariów lub sesji naukowych m.in.: na Politechnice Warszawskiej, Uniwersytecie Warszawskim, Szczecińskim, Zielonogórskim i Toruńskim. Publikacja tekstów w Do Rzeczy, Christianitas, Teologii Politycznej, Rycerzu Młodych, Kontrze, kanadyjskiej katolickiej gazecie BC Catholic. Występy w TV Republika, TVP, TV Trwam oraz rozgłośniach radiowych m.in.: Radiu Plus, Radiu Maryja, Radiu Warszawa, Radiu Wnet, a także na kanałach YouTube: PCh 24, Agere Contra, Łukasz Warzecha, Fundacja Prodoteo. Publikacje na amerykańskim portalu EvolutionneWS.org oraz uczestnictwo

w amerykańskich podcastach m.in.: Catholic Conversations, lD the Future, Ave Maria Radio, Veritas Radio.

IV. Wniosek końcowy

Analiza dorobku naukowego o. dra Michała Chaberka wskazuje na duże osiągnięcia i rzetelność prowadzonych przez niego badań. To, co warto podkreślić, to fakt, iż Habilitant posiada nie tylko znaczny dorobek naukowy, ale także duże doświadczenie w propagowaniu idei naukowych w przestrzeni społecznej. Recenzowany dorobek naukowy stanowi istotny wkład w rozwój teologii fundamentalnej, szczególnie w problematyce interdyscyplinarnej relacji wiedzy teologicznej, filozoficznej i nauk empirycznych. Przedstawiając odkrywczą we wskazanym obszarze badań rozprawę habilitacyjną dowiódł, że w pełni zasadnie ubiega się o uznanie go za samodzielnego badacza naukowego. W oparciu o ustawę „Prawo o szkolnictwie wyższymi nauce" z dnia 20 lipca 2018 roku, art. 221(Dz.U. z 30.08-2018, poz. 1668), zgodnie z ustawowymi kryteriami, które stawiane są przed osobami ubiegającymi się o stopień naukowy doktora habilitowanego, oceniam pozytywnie przedstawiony dorobek naukowy i jego dokumentację. W związku z powyższym stawiam wniosek o dopuszczenie o. dra Michała Chaberka do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

ks. Paweł Zmudziński